Konstitusiya və suverenlik yeni reallıqlar işığında

Suverenlik və dövlət müstəqilliyi ideyası Azərbaycan tarixi boyunca xalqın milli kimliyinin ayrılmaz hissəsi olmuşdur. Müstəqil Azərbaycan Konstitusiyasının 30 illiyi ərəfəsində Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması rəmzi məna daşımaqla yanaşı, həm də yüzilliklərin dövlətçilik ənənələrinin məntiqi davamı, tarixi yaddaşın müasir dövlətçiliklə sintezinin ifadəsidir. Konstitusiya dövlətin əsas qanunu olmaqla, xalqın iradəsini, siyasi sistemin quruluşunu, hüquq və azadlıqların təminatını müəyyənləşdirən sənəddir. Suverenlik isə müstəqil dövlətin daxili və xarici siyasətdə tam sərbəstliyi, xalqın öz taleyinə sahib çıxmaq hüququ deməkdir.

Azərbaycanın müasir konstitusional dövlətçilik ənənələri, bir tərəfdən, 1918-ci ildə yaranmış Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətindən, digər tərəfdən isə yeni müstəqillik dövründə Ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik xəttindən qaynaqlanır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə isə bu ənənələr gücləndirilərək daha üstün mərhələyə yüksəldilmişdir.

Azərbaycan konstitusionalizmininin və suverenliyinin mahiyyətini və paradiqmasını daha dolğun şəkildə dərk edilməsi üçün onların formalaşma və inkişaf tarixinə qısaca da olsa, nəzər salmağa ehtiyac vardır.

Konstitusiya və suverenliyin bünövrəsi

1917-ci ildə Rusiyada baş vermiş siyasi təlatümlər və inqilablar nəticəsində onun təsir dairəsində olan ərazilərdə, o cümlədən Cənubi Qafqazda milli azadlıq hərəkatları baş qaldırmış və xalqların müstəqillik ideyalarının gerçəkləşməsi üçün münbit şərait yaranmışdı. Nəticədə 1918-ci ilin 28 mayında Şərqdə və müsəlman dünyasında ilk parlamentli respublika kimi adı tarixə yazılmış Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (AXC) – Azərbaycan Demokratik Respublikası (ADR) elan olunmuşdur. Bu fakt təkcə Azərbaycan xalqı üçün deyil, həm də region xalqları üçün tarixi hadisə idi. Mövcud olduğu 23 ay ərzində AXC-nin qəbul etdiyi hüquqi-siyasi qərarlar, qəbul etdiyi qanunvericilik aktları və tətbiq etdiyi idarəçilik modeli Milli suverenlik prinsipi əsasında gələcək müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyi üçün möhkəm təməl yaratdı. AXC-nin qəbul etdiyi İstiqlal Bəyannaməsi dövlət suverenliyinin açıq və birmənalı ifadəsi idi. Burada Azərbaycan xalqının öz müqəddəratını təyinetmə hüququ təsbit olunur, milli ərazi üzərində suveren hakimiyyət elan edilirdi. Nəticə etibarı ilə bu sənəd sonrakı bütün konstitusion inkişafların ilkin qaynağı rolunu oynadı.

AXC dövründə formalaşdırılmış parlament çoxpartiyalı sistem əsasında fəaliyyət göstərirdi. Bu, suverenliyin ən mühüm göstəricisi – xalqın iradəsinin dövlət idarəçiliyində ifadəsi idi. Azərbaycan parlamentində müxtəlif siyasi qüvvələr təmsil olunurdu, qanunvericilik təşəbbüsləri milli maraqlar və demokratik dəyərlər üzərində qurulmuşdu.

AXC tam şəkildə Konstitusiya qəbul etməyə imkan tapmasa da onun layihəsi hazırlanmışdı. Bu layihədə dövlət quruluşu, vətəndaş hüquqları, seçki sistemi və hakimiyyət bölgüsü kimi prinsiplər əks olunurdu. Bu, gələcək Azərbaycan konstitusionalizmi üçün zəngin hüquqi baza yaratdı.

AXC-nin ömrünün çox qısa olmasına baxmayaraq, onun irsi müstəqillik ideyasını xalqın yaddaşında yaşatdı. O, müsəlman Şərqinə respublika məfkurəsini gətirdi, bununla eyni zamanda müsəlman xalqlarına müstəmləkəçilikdən qurtulmağın örnəyini göstərdi, onların azadlıq yoluna işıq tutdu. 1920-ci ildə beynəlxalq hüquq normalarına məhəl qoymayan Rusiya bolşeviklərinin işğalı bu prosesləri yarımçıq qoysa da Azərbaycan xalqının azadlıq və suverenlik arzusu heç vaxt sönmədi.

Sovet dövrünün təzadları və Heydər Əliyevin siyasi irsi

1920-ci ilin aprelində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu ilə ölkə sovet hakimiyyətinin tərkibinə qatıldı. Formal olaraq Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası (Azərbaycan SSR) yaradılmışdı, lakin suverenlik prinsipi yalnız nominal xarakter daşıyırdı. Əsas qərarlar Moskvanın diktəsi ilə qəbul edilir, konstitusion hüquqlar kağız üzərində qalırdı. Ötən əsrin 20, 30 və 40-cı illəri sovet dövlət quruculuğu adı altında müstəqil dövlətçilik atributlarının zəifləməsi, Azərbaycanın mərkəzə daha çox bağlanması, milli ədəbiyyatın, milli ruhlu ziyalıların təqib və repressiyalara məruz qalması ilə müşayiət olundu.

Bununla belə, sovet dövründə Azərbaycan iqtisadi və mədəni inkişaf baxımından müəyyən nailiyyətlər əldə etdi. Neft sənayesi, kənd təsərrüfatı, təhsil və səhiyyə sahələrində aparılan islahatlar əhalinin həyat səviyyəsini qismən yüksəltdi. Lakin milli azadlıq və suverenlik arzusu daim xalqın yaddaşında yaşamaqda davam edirdi.

1969-cu ildə Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçildi. Bu dövr Azərbaycan tarixinin dönüş nöqtəsi oldu. Heydər Əliyev sovet sisteminin məhdudiyyətlərinə baxmayaraq, respublikanın inkişafını milli maraqlar əsasında qurmağa başladı. Nəticədə onun rəhbərliyi ilə Azərbaycanda sənayeləşmə sürətləndi, yeni zavod və fabriklər açıldı, kənd təsərrüfatında struktur islahatları aparıldı, milli kadr siyasətinə üstünlük verildi, gənc azərbaycanlı mütəxəssislərin yetişdirilməsinə şərait yaradıldı, təhsil və mədəniyyət sahəsində milli identikliyin qorunması üçün mühüm addımlar atıldı. 1978-ci ildə qəbul edilmiş respublikanın yeni Konstitusiyasına milli maraqları əks etdirən və dövlət müstəqilliyi elementlərinin yer aldığı müddəalar əlavə edildi.

1969-cu ilə qədər SSRİ-nin aqrar əyaləti kimi tanınan Azərbaycan məhz Heydər Əliyevin fədakarlığı sayəsində həmin tarixdən sonra elmi-texniki tərəqqinin geniş şəkildə tətbiq olunduğu respublikaya, yüksək mədəniyyəti ilə bütün dünyada tanınan diyara çevrildi. Həmin dövr, eyni zamanda milli özünüdərkin möhkəmlənməsi mərhələsi kimi dəyərləndirilir. Təsadüfi deyil ki, o zaman İttifaq miqyasında iqtisadi cəhətdən özünü tam təmin edə bilən iki respublikadan biri məhz Azərbaycan olmuşdur ki, bu da mərkəzdən asılı olmadan müstəqil yaşamaq imkanı deməkdir. Sonralar həmin dövrdə həyata keçirilmiş tədbirlərdən danışan Ulu öndər demişdir: "Bəli, mən istəyirdim ki, Azərbaycan müstəqil olsun. Hər şeydən əvvəl, iqtisadi cəhətdən. Çünki istənilən müstəqilliyin əsasında iqtisadiyyat durur".

Bir sözlə, Heydər Əliyevin sovet dövründə respublikanın başında durduğu 13 il ərzində yaratdığı fundamental dəyərlər Azərbaycanın iqtisadi, sosial və mədəni inkişafına böyük töhfə verdi. Bu fəaliyyət həm də gələcək müstəqillik üçün sosial-iqtisadi və intellektual baza formalaşdırdı.

1982-ci ildə Heydər Əliyev Sov.İKP MK Siyasi Bürosuna üzv seçilərək SSRİ rəhbərliyində yüksək mövqeyə yüksəldi. Bu, yalnız şəxsi nailiyyət deyil, həm də Azərbaycanın nüfuzunun artması demək idi. O, Kremldə fəaliyyət göstərdiyi illərdə də ittifaq səviyyəsində qəbul edilən qərarlarda Azərbaycanın maraqlarını müdafiə etməyə nail olurdu. Heydər Əliyevin siyasi uzaqgörənliyi həmin dövrdə Azərbaycanın gələcək dövlətçilik ənənələrinin formalaşmasına xidmətin bariz nümunəsidir. Lakin ondan sonra respublikaya rəhbərlik etmiş şəxslərin kölə psixologiyası, prinsipsizliyi, qətiyyətsizliyi və düşünülməmiş kor-koranə addımları Azərbaycanı getdikcə tənəzzülə doğru aparmışdı. Xüsusilə Kremlin əlaltısına çevrilmiş Əbdürrəhman Vəzirovun rəhbərliyi dövründə respublika dərin iqtisadi və siyasi böhrana yuvarlanmışdı.

Dövlət müstəqilliyinin və suverenliyinin bərpasına gedən yolda

1980-ci illərin sonlarında SSRİ-də baş qaldıran siyasi böhran, Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və Qarabağ münaqişəsi xalqın müstəqillik arzusunu daha da gücləndirdi. 1990-cı ilin qanlı Yanvar hadisəsi sovet rejiminin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi ən böyük cinayətlərdən biri kimi tarixə yazıldı. Məhz bu məqamda artıq Kremldən uzaqlaşdırılmış Heydər Əliyev bütün risklərə baxmayaraq, Moskvada Azərbaycanın müdafiəsinə qalxdı, xalqın hüquqlarını açıq şəkildə müdafiə etdi. Bu addım onun xalqla birliyinin və dövlətçilik iradəsinin bariz nümunəsi idi.

1991-ci ildə SSRİ-nin süqutu ilə Azərbaycan öz müstəqilliyini formal olaraq bərpa etdi. 18 oktyabr 1991-ci ildə qəbul olunmuş "Dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı" Azərbaycanın suveren dövlət kimi beynəlxalq hüquqi statusunu təsdiqlədi. Lakin Azərbaycanın müasir konstitusionalizminin ilkin mərhələsi ciddi siyasi böhranlar və ziddiyyətli məqamlarla müşayiət olunurdu. Əsl tarixi həqiqət isə ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın müstəqilliyini və suverenliyini hələ 90-cı ildə Naxçıvanda bərpa etmiş Heydər Əliyevin mövqeyini Bakıda müdafiə etsəydilər, əlbəttə ki, ölkə hüquqi siyasi baxımdan o dövrdə acınacaqlı vəziyyətə düşməzdi. Dövlət quruculuğunun əsaslarını hamıdan yaxşı bilən Heydər Əliyev Ali Sovetin deputatı kimi 30 avqust 1991-ci il "Dövlət müstəqilliyinin bərpası haqqında" Bəyannamə müzakirə olunarkən cəsarətlə tarixi həqiqətləri söyləmişdi: "Dövlət müstəqilliyinin bərpası məsələsi çox tarixi məsələdir. Xalqın iradəsi olmadan belə bir qərarın, yaxud bəyanatın qəbul olunması qanunu pozmaq deməkdir. Bəyanatın qəbul olunmasının əleyhinə deyiləm, ancaq xalqa müraciət etmək lazımdır, qısa müddət ərzində referendum keçirmək lazımdır və referendumun nəticəsinə görə qərar qəbul edilməlidir. Bu birinci, ikincisi mən mart ayında da demişdim. İkiüzlü siyasət aparmaq olmaz. Biz gecikmişik".

Təəssüf ki, avqust ayında Heydər Əliyevin bu təklifi nəzərə alınmadı. Mart ayında Azərbaycanın İttifaq müqaviləsinin ləğvi haqqında referendum keçirilib qərar qəbul olunmasına baxmayaraq yalnız yeddi aydan sonra dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı qəbul edildi. Əgər o zaman Heydər Əliyevi eşitsəydilər və siyasi iradə olsaydı, Azərbaycan öz müstəqilliyini ilk elan edən dövlətlər siyahısında olardı və bununla qürur duyardı.

Beləliklə, Azərbaycan konstitusionalizmi ilk mərhələdə tarixi və siyasi hüquqi baxımdan acınacaqlı bir mərhələni yaşamış oldu. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpası ilə bağlı tarixə real, obyektiv yanaşmasını ifadə edərək bu hadisələrin düzgün qiymətini vermişdir: "18 oktyabr gününü böyük təmtəraqla qeyd etmək, yaxud da kiməsə buna görə minnətdar olmaq tamamilə yersizdir. Sovet İttifaqı dağılırdı, Rusiya Federasiyası özü dövlət suverenliyi haqqında Konstitusiya Aktını bizdən qabaq qəbul etmişdi".

Əli HÜSEYNLİ,
Milli Məclisin deputatı, Parlamentin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri

1991-ci ildə Konstitusiya Aktının Ali Sovetdə müzakirəsi zamanı öz əqidələrini itirmiş "kommunistlər" və qaragüruh "cəbhəçilər" birləşərək Heydər Əliyevə qarşı çıxışlar edirdilər. Çünki onları narahat edən Azərbaycan dövlətinin və xalqının taleyi yox, xalqın yeganə rəğbət bəslədiyi lider Heydər Əliyevin nüfuzu idi. Əslində, o dövrdə müstəqillik uğrunda mübarizə adı altında Heydər Əliyevə qarşı kampaniya aparırdılar. Bu kampaniyanın başında Qorbaçov və erməni lobbisi, icraçıları isə Azərbaycanın o vaxtkı hakimiyyəti və hakimiyyətə gəlmək arzusunda olan "cəbhəçilər" idi.

Konstitusiya Aktı ilə dövlət müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycan təəssüf ki, bundan sonra daha da faciəvi günlərini yaşamağa başladı. Cəmi bir neçə ay sonra müstəqilliyə səs verməklə guya qürurlanan cəbhəçilər müstəqil Azərbaycanı antikonstitusion dövlət çevrilişi yolu ilə zəbt etdilər. Tarixi paralellər aparsaq görərik ki, əgər 1920-ci ildə Azərbaycan bolşeviklər tərəfindən işğal olunmuşdusa, 1992-ci ilin mayında milli xəyanətkarlar tərəfindən yenidən zəbt edildi.

1995-ci il Konstitusiyası – müasir dövlətçiliyin hüquqi təməli

1991-ci ilin oktyabrında formal olaraq müstəqillik aktına imza atmış Azərbaycan bu tarixi nailiyyəti itirmək təhlükəsi ilə üz-üzə qalmışdı. Belə ki, o dövrdə ölkə daxilindəki vətəndaş müharibəsi dərəcəsinə yüksəlmiş qarşıdurmalar nəinki dövlət müstəqilliyimizi, hətta milli varlığımızı belə birbaşa hədəfə almışdı.

Bu azmış kimi, təcavüzkar Ermənistanın ölkəmizə qarşı torpaq iddiaları ilə müşayiət olunan Dağlıq Qarabağ problemi ağır yük kimi Azərbaycanın başı üzərində dururdu. Azərbaycanın o dövrdəki iqtidarının dişsizliyi, qorxaqlığı, siyasi səbatsızlığı bir tərəfdən, AXC-Müsavat cütlüyündə birləşmiş xəyanətkar ünsürlərin antimilli mövqeyi isə digər tərəfdən ölkəni sonu görünməyən faciələrə sürükləyirdi. Və məhz ona görə yeni Konstitusiyanın hazırlanması müddəası heç kimin yadına da düşmürdü, heç belə bir niyyət mövcud da deyildi. O dövrdə məqsəd ancaq 70-80-ci illərdə Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Sovet Azərbaycanında əldə olunmuş sosial-iqtisadi mədəni nailiyyətləri dağıtmaqdan ibarət idi və təəssüf ki, buna da nail oldular.

Məhz Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycanın formal bəyan olunmuş müstəqilliyi real müstəqilliyə çevrildi. Heydər Əliyev bütün xarici və daxili təhdidlərə baxmayaraq 1995-ci ildə müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyasının qəbuluna nail oldu. Prezident İlham Əliyevin 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması ilə bağlı Sərəncamında o dövrlə bağlı mühüm məqamlar öz əksini tapmışdır: "…Yalnız 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıtmış Ümummilli lider Heydər Əliyevin böyük xilaskarlıq missiyası sayəsində ölkəmizdə cərəyan edən təhlükəli proseslərin qarşısı alındı, ictimai-siyasi sabitlik təmin edildi və müasir dövlət quruculuğu üçün etibarlı zəmin yarandı. Ulu öndərin bilavasitə rəhbərliyi ilə hazırlanmış və 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası ölkəmizdə genişmiqyaslı qanunvericilik və institusional islahatların əsasını təşkil etdi. Bu Konstitusiya dövlətimizin müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaşlarımızın layiqli həyat səviyyəsinin, dünya ölkələri ilə dostluq və əmin-amanlıq şəraitində əməkdaşlığın təmin edilməsi kimi ali niyyətlərin həyata keçirilməsi üçün mühüm qanunvericilik bazası rolunu oynamışdır". Bu baxımdan dövlətçilik tariximizin ən böyük nailiyyətlərindən biri olan 1995-ci il Konstitusiyasının qəbulu Azərbaycan xalqının əsrlər boyu müstəqil və suveren dövlətə sahib olmaq, milli-mənəvi dəyərlərə, həmrəylik, humanizm, ədalət və qanunun aliliyi prinsiplərinə əsaslanan inkişaf etmiş cəmiyyət qurmaq arzusunun ifadəsi kimi dəyərləndirilməlidir.

Beləliklə, Heydər Əliyevin ən böyük tarixi xidmətlərindən biri müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul edilməsidir. Dövlətimizin bu Ali sənədində təsbit olunmuş Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və müstəqilliyi, hakimiyyət bölgüsü prinsipi – qanunverici, icra və məhkəmə hakimiyyətlərinin müstəqilliyi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqları, dövlətin demokratik, hüquqi və dünyəvi xarakteri ilə bağlı müddəalar Azərbaycanın müasir dövlət quruluşunun əsas qanuni dayağıdır.

Mütərəqqi islahatlar və yeni, güclü Azərbaycan

Heydər Əliyevin qurduğu siyasi sistem, hüquqi baza və iqtisadi inkişaf modeli müstəqilliyin davamlılığını təmin etdi. Onun yaratdığı sabitlik müasir Azərbaycanın inkişafı üçün möhkəm zəmin oldu. 2003-cü ildə ümumxalq seçkilərində İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi ilə ölkə dövlətçilik tarixində yeni mərhələyə qədəm qoydu. O, Heydər Əliyevin siyasi irsini uğurla inkişaf etdirərək, yeni dövrün çağırışlarına uyğun Azərbaycanın tərəqqi strategiyasını müəyyənləşdirdi. İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmiz həm daxili, həm də xarici siyasətdə güclü və müstəqil dövlətə çevrildi.

Prezident İlham Əliyevin əsas fəaliyyət prinsipi ölkəyə rəhbərlik etdiyi illər boyunca Ulu öndərin müəyyənləşdirdiyi dövlətçilik xəttini müasir şəraitə uyğunlaşdırmaq, iqtisadi müstəqilliyi möhkəmləndirmək, hərbi gücü artırmaq və beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın mövqelərini gücləndirmək olmuşdur. Eyni zamanda onun siyasi iradəsi ilə həyata keçirilmiş konstitusiya islahatları ölkənin sabitliyinin etibarlı şəkildə təmin edilməsi, müasir tələblərə cavab verən idarəçilik sisteminin yaradılması və təkmilləşdirilməsi daha mütərəqqi inkişaf mərhələsinə keçid baxımından mühüm addımlar sırasındadır. Belə ki, 2009-cu il referendumunda vətəndaşların bir çox hüquqları genişləndirildi, dövlət idarəçiliyində çeviklik artırıldı, 2016-cı il referendumunda isə idarəetmə mexanizmləri yeniləndi, vitse-prezidentlik institutu təsis edildi, dövlət idarəçiliyində daha çevik və müasir mexanizmlərin tətbiqi təmin olundu.

İlham Əliyev dövründə həyata keçirilmiş tarixi islahatlar nəticəsində iqtisadiyyat sürətlə inkişaf etdi və Azərbaycan beynəlxalq iqtisadi layihələrin əsas iştirakçısına çevrildi. Xüsusilə, Bakı–Tbilisi–Ceyhan (BTC) və Bakı–Tbilisi–Ərzurum kəmərləri istifadəyə verildi, "Cənub Qaz Dəhlizi" kimi strateji layihələr reallaşdırıldı, qeyri-neft sektoru inkişaf etdirildi, iqtisadiyyat şaxələndirildi, regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət proqramları qəbul edildi. Bütün bunlar Azərbaycanın iqtisadi suverenliyini möhkəmləndirdi, bütövlükdə Avrasiya məkanında ölkəni regional iqtisadi liderlərdən birinə çevirdi.

Xarici siyasətdə milli maraqlara əsaslanan çoxşaxəli praqmatik yanaşmalar Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatında fəal mövqeyə sahib olmasını, təşkilata böyük uğurla sədrlik etməsini, beynəlxalq təşkilatlar və digər strateji tərəfdaşlarla əməkdaşlığı gücləndirməsini, enerji təhlükəsizliyi layihələri ilə Avropa və Asiyanın əsas tərəfdaşına çevrilməsini təmin edən əsas meyarlardandır.

İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə humanitar sahədə nailiyyətlərin əldə olunması - Bakının nüfuzlu beynəlxalq humanitar forumlara ev sahibliyi etməsi, mədəniyyətlərarası dialoqun təşviq edilməsi, Azərbaycan dünyada tolerantlıq və multikulturalizm nümunəsi kimi təqdim olunması həm də dövlətin konstitusion prinsipləri olan dünyəvilik və insan hüquqlarının qorunmasının beynəlxalq müstəvidə təbliğidir.

Ərazi bütövlüyünün, konstitusiya quruluşunun və suverenliyin bərpasına qoyulan son nida işarəsi

Xalqın etimadına arxalanan və ordumuzun qüdrətinə güvənən Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin bənzərsiz sərkərdəliyi sayəsində 2020-ci ilin 27 sentyabrında başlanmış və 30 illik erməni işğalına son qoyan 44 günlük Vətən müharibəsindəki tarixi Zəfərlə respublikanın ərazi bütövlüyü bərpa edildi, daha sonra isə 2023-cü il sentyabrın 19-20-də həyata keçirilmiş uğurlu antiterror əməliyyatı nəticəsində bütün ölkə ərazisində konstitusiya quruluşu və dövlət suverenliyi bərqərar oldu. Başqa sözlə, Prezident İlham Əliyev Konstitusiyanın ərazi bütövlüyü və suverenlik müddəalarını Ali Baş Komandan kimi Qarabağ zəfəri ilə təmin etdi.

Bununla da Azərbaycan öz tarixinin ən möhtəşəm təqvimini yazmış oldu. Bu hadisə milli dövlətçilik tariximizin ən qürurlu şərəf səhifəsinə çevrildi. Nəhayət, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2024-cü il 19 sentyabr tarixli sərəncamına əsasən 20 sentyabrın Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günü elan edilməsi bu əlamətdar günü milli dövlətçilik tariximizdə əbədiləşdirən qürur dolu rəmzə çevirdi.

Beləliklə, 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması yalnız simvolik deyil, həm də strateji məna daşıyır – bu, gələcək nəsillərə müstəqilliyi qorumaq, hüquqi dövlətə sadiq qalmaq çağırışıdır. Sərəncamın tarixi Qələbənin 5-ci ildönümünə təsadüf etməsi bu addımın əhəmiyyətini daha da artırır. Belə ki, ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin bərpasından sonra bölgədə yeni reallıqlar yaratmağa nail olan Azərbaycan sülh gündəliyi ilə yeni strateji dövrə qədəm qoyub. Bu baxımdan Prezident sərəncamını gələcəyə baxış kimi də qiymətləndirmək olar. Hazırda Azərbaycan Respublikası xalqımızın milli maraqlarını rəhbər tutaraq, bu reallıqlar şəraitində müstəqil siyasətini daha cəsarətlə, prinsipiallıqla davam etdirir, Konstitusiyanın tələblərinə və öz suveren hüquqlarına əsaslanaraq, qarşıda duran strateji hədəflərə, tarixi zəfərdən uğurlu gələcəyə aparan yolda inamla irəliləyir. "Konstitusiya və Suverenlik İli" ilə əlaqədar Milli Məclisin 2025-ci il mayın 8-də keçirilən xüsusi iclasında qəbul edilmiş bəyanatda deyildiyi kimi: "İnamla söyləmək olar ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin ölkənin dinamik iqtisadi inkişafının təmin edilməsinə, dövlət müstəqilliyinin daha da möhkəmləndirilməsinə, milli maraqların qorunmasına, milli təhlükəsizliyin, müdafiə qabiliyyətinin artırılmasına yönələn strategiyası sayəsində Azərbaycan dövləti qarşıdakı illərdə yeni böyük uğurlara imza atacaqdır".